

// Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 2(23). – С. 76-82.

29. Коренева О. Г. Проблеми оцінки та обліку гудвілу у міжнародній та вітчизняній практиці діяльності банківських установ / О. Г. Коренева, Ю. В. Бидолєнко // Вісник Українсь-

кої академії банківської справи. – 2007. – № 2 (23). – С. 56-61.
30. Конюховский П. В. Микроэкономическое моделирование банковской деятельности / П. В. Конюховский. – СПб : Питер, 2001. – 224 с.: ил. – С. 88-180.

P. Yegorov, V. Volkova

FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF BANK CAPITALIZATION MANAGEMENT

Article is devoted a substantiation of necessity of working out of the effective financial and economic mechanism of management by capitalisation of the bank organisations, adequate to economic conditions which have developed. The basic indicators which are used at various kinds of the analysis of own capital of bank are analysed. The model of economic dynamics of bank is developed.

Keywords: Ukraine, capitalisation of banks, model of economic dynamics of bank.

© П. Єгоров, В. Волкова

Надійшла до редакції 01.04.2009

УДК 657.21

СИСТЕМА ОБЛІКУ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

ВАЛЕНТИНА МАНАКІНА,

старший викладач кафедри обліку й аудиту

Донецького державного університету управління

НАТАЛІЯ ШПАЧИНСЬКА,

Донецький державний університет управління

У статті розкрито функцію та способи управління витратами за допомогою системи обліку витрат. Обґрунтовано доцільність використання даних бухгалтерського обліку для оперативного управління витратами, проаналізовано вплив різних методів калькулювання на собівартість продукції. Актуалізовано необхідність застосування єдиної методики обліку факторів виробництва для цілей бухгалтерського та управлінського обліку.

Ключові слова: управління витратами, облік, методи калькулювання, собівартість, фактори виробництва.

Постановка проблеми. Ускладнення господарювання в умовах ринкових відносин викликає необхідність удосконалення методів управління й обліку на вітчизняних підприємствах з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках. Облік витрат є інформаційним джерелом для достовірного калькулювання, ціноутворення, аналізу й управління собівартістю продукції, що особливо важливо при посиленні конкуренції на ринках збуту та тенденції росту вартості матеріалів, що купуються для виробництва сировини, робіт, послуг. Сформовані умови вимагають перегляду форм і методів управління, їхньої адаптації до мінливих умов виробництва та збуту.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми використання інформації про витрати та її застосування

в процесі управління досліджували І. О. Драган (визначив місце й роль обліку в системі управління витратами підприємства) [1], Л. П. Сухіна (проаналізувала проблеми використання інформації в бухгалтерському та управлінському обліку) [5], Т. В. Талер (запропонував шляхи зниження собівартості продукції за допомогою якісного управління витратами), І. Белоусова [3] і Я. В. Краєва [4] (проаналізували методи калькулювання собівартості продукції та шляхи їхнього вдосконалення).

Метою статті є обґрунтування доцільності використання даних бухгалтерського обліку для ефективного оперативного управління витратами, а також аналіз впливу різних методів калькулювання на собівартість продукції.

Виклад основного матеріалу. Сучасний бух-

№ 4 (95) червень 2009 р.

галтерський облік побудований на основі міжнародних стандартів і має передумови для максимального його використання в управлінському обліку. На жаль, на практиці його переорієнтують на використання як платформи для визначення оподаткованого прибутку. Унаслідок цього використовувати його дані в управлінському обліку не є можливим, тому що ці матеріали не відображають економічної сутності операцій. У зв'язку із цим виникає проблема неможливості використання бухгалтерських даних у повному обсязі для управлінського обліку. Ця проблема породжує наступні - повторне (рівнозначне) упорядкування даних первинного обліку, але вже для цілей управлінського обліку. У результаті потрібно розширювати штат облікових працівників, забезпечувати їх робочими місцями, оргтехнікою, додатковим програмним ресурсом, що, природно, збільшує адміністративні (постійні) витрати підприємства. За умови ж використання бухгалтерських даних в управлінському обліку гостро постає питання про своєчасність наданої інформації, тому що найчастіше отримані фактичні дані настільки запізнюються, що приймати на їх підставі рішення недоцільно (і ризиковано) через їх застарілість і невідповідність умовам зовнішнього економічного середовища, що змінилися за цей час.

Основною метою фінансового обліку витрат є визначення фактичної собівартості як усієї продукції, так і окремих її видів на підставі своєчасної, повної і достовірної інформації, а також цін, прибутковості й рентабельності. Важливу роль у процесі організації фінансового обліку відіграє отримана статистична інформація, що використовується для контролю за споживанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

При всій аналітичності бухгалтерського обліку витрат його недостатньо для ефективного управління витратами виробництва. Одна з причин - «котловий» метод обліку витрат без фіксації місця їхнього виникнення й цільової спрямованості, що зумовлює знеособлений характер інформації про фактичні витрати підприємства.

Відмінність і перевага управлінського обліку полягає в тому, що, крім обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, спеціальний обліковий апарат виконує всі операції, пов'язані з управлінням собівартістю продукції на підприємстві. Із цією метою розробляються нормативні калькуляції, здійснюється внутрішньозаводське планування собівартості продукції в центрах відповідальності, а також по підприємству в цілому, проводиться аналіз собівартості продукції по окремих виробках і статтях калькуляції, аналізуються фактичні результати прийнятих управлінських рішень [2, с. 207-208].

Управлінський облік, використовуючи зовнішню і внутрішню інформацію, забезпечує потреби виробництва й маркетингу. За даними обліку здійснюється аналіз діяльності з обліком поточних і довгострокових цілей підприємства. Дані управлінського обліку необхідні керівникам під час здійснення планування, контролю, оцінки операцій виробничої діяльності та прийняття управлінських рішень.

Управлінський облік дає можливість одержати інформацію про рух необоротних активів, виробничих запасів, надходження і рух грошових коштів, стан дебіторської заборгованості, витрати на виробництво і доходи від усіх видів діяльності, обґрунтувати поточні й перспективні управлінські рішення, що приймаються при формуванні виробничої й ко-

мерційної політики підприємства. Для конкурентоздатної продукції підприємство також повинне займатися збором інформації про галузь, у якій воно діє, ринок збуту, конкурентів тощо.

Більшість науковців визначають такі функції управління, як планування, контроль, оцінка, безпосередньо організаційна робота, внутрішні інформаційні зв'язки і стимулювання. Функції управлінського обліку відрізняються від функцій фінансового обліку тим, що забезпечують інформацією зовнішніх користувачів.

Сутність управлінського обліку виявляється в інтегрованій у структуру управління підприємством системі обліку витрат і доходів, контролю й аналізу, нормування і планування, що формують інформацію для прийняття оперативних управлінських рішень і визначення напрямків стратегічного розвитку підприємства в майбутньому.

Однією з функцій обліку є планування, що визначає й забезпечує цілеспрямований розвиток об'єкта управління, досягнення економічних, правових та адміністративних цілей. Для складання планових і фактичних даних про розвиток підприємства, одержання можливості проведення економічного аналізу необхідно дотримуватися єдиної методологічної системи для формування показників планування й обліку. Однак, як показує практика, існують протиріччя між методиками, що використовуються при плануванні й веденні обліку фактів господарської діяльності. Вони обумовлені тим, що часто показники плану й обліку формуються під впливом різних груп факторів [1, с. 30].

На підприємствах широко використовується оперативна інформація (оперативний облік). Ключовим критерієм оперативного обліку є оперативність і деталізація інформації, його фокусування на сьогоденні - наданні інформації про поточну ситуацію на підприємстві. Стає реальним щоденний облік витрат по багатьох об'єктах. Щоденний аналіз і своєчасні дії щодо рішення проблем управління витратами на підприємстві є більш важливими, ніж щомісячний (щоквартальний, річний) бухгалтерський звіт. Оперативний облік забезпечує систематичний облік витрат у місцях їхнього виникнення, а також контроль над ними. Поточне управління витратами передбачає проведення контролю й економічного аналізу витрат по укрупнених об'єктах і однорідних групах [2, с. 208-209].

По суті, на практиці використовується два основних методи калькулювання витрат:

- калькулювання з неповним розподілом витрат;
- калькулювання з повним розподілом витрат.

Калькулювання з неповним розподілом витрат, що одержало назву директ-костинг, являє собою визначення по виробках маржинальних витрат, тобто суми прямих витрат і змінної частини непрямих витрат (загальновиробничих витрат). Постійна частина загальновиробничих витрат по виробках не розподіляється, а списується на собівартість реалізованої продукції. Не розподіляються по виробках адміністративні витрати й витрати на збут. Таким чином, застосовуючи систему директ-костинг, підприємство не знає повної фактичної собівартості кожного виробу й не може порівняти її з відпускнуою ціною.

І. Белоусова та Я. Краєва у своїх публікаціях наводять цитату відомого фахівця з виробничого обліку Р. Ентоні, який писав: «Для більшості компаній необхідними є три види собівартості: 1) собівартість по центрах відповідальності, що використовується для планування і контролю діяльності

відповідального виконавця; 2) повна «програмова» собівартість, що використовується для ціноутворення й інших оперативних рішень при нормальних обставинах; 3) пряма виробнича собівартість, що використовується для ціноутворення й інших оперативних рішень при специфічних обставинах, наприклад, коли керівництво має намір використовувати незавантажені потужності» [3, с. 4; 4, с. 169].

Сьогодні вже доведено, що кожному підприємству потрібні всі три види собівартості. Однак при цьому варто підкреслити, що якщо підприємство буде здійснювати калькулювання неповної собівартості, то повну собівартість воно можна визначити тільки позасистемним, розрахунковим шляхом. А це може спричинити недостовірні результати аналізу й помилки.

Зауважимо також, що калькулювання неповних витрат обов'язково спричиняє помилки через неможливість абсолютного точного поділу в обліку витрат на змінні та постійні, тому застосування системи директ-костинг веде до «програмованих» помилок.

Вихід у цих умовах один: кожне підприємство з метою економічної безпеки має здійснювати калькулювання собівартості продукції за повними витратами й визначати фактичну собівартість одиниці продукції по всій номенклатурі виробів, що випускаються, аналізувати фактичну собівартість виробів у порівнянні з плановою або нормативною собівартістю, а також із відпускними цінами. Система обліку повних нормативних витрат і її роль у плануванні господарської діяльності підприємства можлива лише за умови, що заздалегідь відомі технічні норми прямих витрат, а також ціни й розцінки, що складають нормативні витрати на одиницю продукції, тому планування прямих витрат не викликає труднощів.

Що стосується аналітичного обліку витрат, то тут першочерговим є питання про центри витрат (відповідальності). Ведення аналітичного обліку по центрах витрат - це найважливіший засіб контролю й управління виробничими витратами.

Необхідно зупинитися на ще одній важливій проблемі. Управлінський облік підприємства у нашій країні формується без централізованого контролю й має певні недоліки. Зокрема, не ведеться аналітичного обліку витрат по výroбах, виробництвах, переділах і процесах. Залишилися за межами уваги фінансового й управлінського обліку допоміжне виробництво й розподіл його витрат, напівфабрикатний і безнапівфабрикатний методи обліку виробництва, зведення витрат на виробництво по підприємству і зв'язок їх із собівартістю виготовленої продукції [3, с. 4-5].

Облік і контроль забезпечують інформацію зворотного зв'язку в системі управління. Мета контролю полягає в забезпеченні й підтримці можливостей координації й адаптації управління для виконання управлінських рішень, успішному вирішенні задач і в запобіганні можливим помилкам. У контролі використовуються планові й облікові показники, визначається необхідна інформація для управління.

Отримана інформація застосовується для рішення управлінських задач залежно від рівня управління. З метою оптимальної побудови обліку й контролю витрат для кожного рівня управління встановлюються межі деталізації і ступінь узагальнення витрат, методи групування й контрольні властивості інформації.

Поліпшення інформаційного забезпечення управління витратами можна досягти за допомогою аналізу взаємозв'язку і порівняння витрат і доходів із діями конкретних осіб, відповідальних за визначені вит-

рати, а також здійснюючи контроль за витратою ресурсів у таких напрямках, як облік витрат по центрах відповідальності, видах діяльності, стадіях життєвого циклу виробів, за факторами виробництва, що дозволяють знайти значні резерви економії ресурсів.

Головною проблемою обліку й контролю за вищезазначеними ознаками є надходження більш детальної інформації для оцінки ефективності роботи підприємства і його структурних підрозділів для ширшого охоплення окремих сторін його діяльності.

Облік і контроль витрат є важливою частиною операційної діяльності підприємства і найбільша кількість господарських операцій, що здійснюються, пов'язані саме з виникненням прямих і непрямих витрат у процесі виробництва [6, с. 107].

Оплата праці - одна з найбільш вагомих статей витрат на будь-якому підприємстві. Основна задача управлінського обліку прямих витрат на оплату роботи - це забезпечення контролю за кількісним складом працівників, використанням робочого часу й дотриманням трудової дисципліни, визначенням відпрацьованих годин і виробленої продукції кожним працівником або бригадою, виконанням запланованої виробничої задачі, нарахуванням заробітної плати кожному працівникові й, у підсумку, розподілом витрат на заробітну плату між найменуваннями виробів.

Непрямі виробничі витрати узагальнюються відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», плануються й ураховуються в розрізі відповідних підрозділів (центрів відповідальності) і видів (статей) витрат. Зіставлення фактичних витрат із кошторисними дозволяє встановити, як дотримується режим економії в окремих підрозділах, по яких статтях витрат досягнута економія або допущені перевитрати, і зробити відповідні висновки щодо причин відхилень [1, с. 33].

Управління витратами - це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць і носіїв при умовах постійного контролю над рівнем витрат і стимулювання їхнього зниження. Воно є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства.

Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення факторів економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат по їх видах; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці) [5, с. 415-416].

Економічний аналіз витрат на виробництво (собівартості продукції) є важливим інструментом управління витратами, що дає можливість надати узагальнюючу оцінку ефективності використання ресурсів і визначити резерви збільшення прибутку й зниження ціни одиниці продукції.

Мета аналізу витрат на виробництво продукції полягає у виявленні можливості раціонального використання виробничих ресурсів, інформаційному забезпеченні й усебічній оцінці досягнутих результатів щодо оптимізації витрат, обґрунтування управлінських рішень.

Виявлення і використання факторів економії ресурсів, зниження витрат є обов'язком кожного працівника підприємства, фахівців і керівників усіх рівнів [5, с. 415-416].

Висновки

1. На підприємствах необхідно створити систему взаємозв'язку різних видів інформації. На її основі повинна бути організаційно побудована єдина система бухгалтерського обліку з метою методичного забезпечення потреби як фінансового, так й управлінського обліку підприємства. Ця система повинна, з одного боку, забезпечувати необхідною інформацією управлінські потреби керівників усіх рівнів підприємства, а з іншого – у ній повинні міститися також дані для зовнішніх користувачів.

2. Оскільки в управлінні використовуються як планові, так і фактичні дані, необхідно, щоб їх розробка проводилася за єдиною методикою з обліком та урахуванням єдиних об'єктивних факторів.

3. Застосування різних методів калькулювання витрат є необхідною умовою оперативного контролю за діяльністю підприємства й для оцінки результатів його діяльності, адже в остаточному результаті від їхнього рівня залежить величина одержуваного підприємством прибутку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Драган О. І. Облік у системі функцій управління витратами / О. І. Драган // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 16. – С. 30–33.

2. Сухина Л. П. Использование информации о затратах в бухгалтерском и управленческом учете: проблемы и пути их решения / Л. П. Сухина // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3. – С. 206–212.

3. Белоусова И. Методы учета производственных затрат и калькулирования себестоимости продукции / И. Белоусова // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – № 9. – С. 3–5.

4. Красва Я. В. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції / Я. В. Красва // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2007. – № 5. – С. 168–171.

5. Талер Т. В. Пошук шляхів зниження собівартості продукції промислового підприємства / Т. В. Талер // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2006. – № 5. – С. 415–417.

V. Manakina, N. Shpachynska

ACCOUNTING SYSTEM AS REALIZATION OF COST MANAGEMENT FUNCTION

In the article a function and methods of management charges is exposed by the system of account of charges. Proved expedience of the use of information of record-keeping for an operative management charges, influencing of different methods of calculation on the prime price of products is analysed. The necessity of application of the unique method of account of factors of production for the aims of book-keeping and administrative account.

Keywords: management of charges, account, methods of calculation, prime price, factors of production.

© В. Манакіна, Н. Шпачинська
Надійшла до редакції 13.03.2009

УДК:336.717.22:336.713

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА І ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

АЛЛА ЧЕРЕП,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
фінансів та кредиту Запорізького національного університету

ТЕТЯНА ДВИГУН,

Запорізький національний університет

У статті досліджено сутність депозитної політики комерційного банку, визначено механізми її реалізації і роль у забезпеченні стійкості комерційного банку. Показано місце депозитної політики комерційного банку в забезпеченні ефективності функціонування банківського інституту, її взаємозв'язок зі стабільністю грошово-кредитного ринку в Україні.

Ключові слова: депозитні операції, грошові ресурси, процентні ставки, комерційний банк, депозити.

Постановка проблеми. Криза вітчизняної банківської системи, яка триває вже близько року, зумовила жорстке протистояння між комерційними банками за ресурси та напрямки їх розміщення. Щоб

залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, банки та інші фінансові установи вдаються до застосування різноманітних фінансових інструментів та розширення видів діяльності.

№ 4 (95) червень 2009 р.